

Tweede Kamerfracties
Vaste Commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Vaste Commissie Digitale Zaken
Vaste Commissie Binnenlandse Zaken

Naarden, 20 juli 2023

Betreft: Pleidooi KVAN om de Archiefwet 2021 controversieel te verklaren

Geachte leden van de Tweede Kamer,
Geachte leden van de vaste commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Geachte leden van de vaste commissie Binnenlandse Zaken,
Geachte leden van de vaste commissie Digitale Zaken,

De Koninklijke Vereniging van Archivarissen Nederland (KVAN), branchevereniging en belangenbehartiger van de archiefsector, schrijft u aan omdat wij sterke bezwaren hebben tegen het voorliggende wetsvoorstel dat de vervanging van de Archiefwet 1995 door de nieuwe Archiefwet 2021 regelt¹.

De Nota van Wijziging en de Nota naar aanleiding van het Verslag Archiefwet 2021 zijn donderdag 6 juli 2023 naar de Tweede Kamer gestuurd, waarmee deze wet na het zomerreces zou kunnen worden behandeld. KVAN pleit er uitdrukkelijk voor om deze concept-wet controversieel te verklaren en de behandeling ervan niet op de Kameragenda te zetten totdat een nieuw kabinet is aangetreden.

De ingediende Archiefwet 2021 brengt grote risico's met zich mee voor de openbaarheid van overheidsinformatie, de kwaliteit van het informatie- en archiefbeheer van overheidsorganisaties en draagt niet bij aan een sterke beroepssector die duurzaam toegankelijke overheidsinformatie kan borgen.

KVAN is, net als diverse experts, van mening dat de nieuwe wet juist niét leidt tot meer openbaarheid en transparantie, iets dat de motie Segers in 2016 – startsein voor het ontwerpen van deze nieuwe wet² - beoogde. Het wetsvoorstel gaat niet ver genoeg, essentiële elementen voor het waarborgen van modern informatiebeheer ontbreken en de mogelijkheden voor overheidsorganisaties om informatie lang, of in het ergste geval permanent, buiten het zicht van de burger te houden nemen toe.

Openbaarheid en betrouwbaarheid van overheidsinformatie heeft de laatste jaren terecht veel politieke aandacht gekregen. Daarbij is ook duidelijk geworden dat het informatie- en archiefbeheer bij de overheid niet op orde is. Om dat op een goed niveau te krijgen is modernisering van de archiefwetgeving nodig, iets dat zeker niet kan worden beschouwd als een 'technische exercitie'. Een goede Archiefwet draagt bij aan het oplossen van gesignaleerde knelpunten zodat in de toekomst

---

¹ Zie ook: <https://www.kvan.nl/themas/informatie-archiefwet-standpunt-bestuur-kvan-archiefwet-2021/>

² Bron: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34362-21.html>

reconstructie van overheidshandelen mogelijk blijft. In eerste instantie voor de recht- en bewijszoekende burger, maar ook voor politieke organen in hun controlerende taak. Dat doet de huidige concept-wet onvoldoende. Een controversieelverklaring van deze wet lijkt ons dan ook legitiem en noodzakelijk, waarbij wordt aangetekend dat er geen man overboord is als de huidige Archiefwet 1995 nog iets langer van kracht blijft.

In deze brief lichten wij onze kernargumenten toe.

Achtergrond

Archiveren, het zorgdragen voor het duurzaam toegankelijk (vindbaar én leesbaar) blijven van overheidsinformatie, oftewel ons 'Nationaal Geheugen', raakt de kern van onze samenleving en de rechtsstaat omdat het de overheid in staat stelt om³:

1. Overheidstaken uit te voeren;
2. Verantwoording hierover af te leggen;
3. Rechtszekerheid te bieden aan burgers en bedrijven;
4. Onderzoek mogelijk te maken;
5. Cultureel erfgoed te behouden.

De Archiefwet 1995 is verouderd, en draagt daarmee onvoldoende bij aan het kunnen borgen van bovenstaande doelstellingen. Maar de Archiefwet 2021 doet dat nog minder.

KVAN heeft dan ook, in het traject van totstandkoming van de Archiefwet 2021, op ambtelijk niveau diverse malen kritische signalen afgegeven, waarbij overigens de mogelijkheden om hierover inhoudelijk van gedachten te wisselen zeer beperkt bleken. In diverse expertmeetings over de modernisering van de Archiefwet hebben vervolgens onder andere Charles Jeurgens, hoogleraar Archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, Wim Voermans, hoogleraar Staats- en Bestuursrecht aan de Universiteit Leiden en Bert de Vries, directeur Stadsarchief Amsterdam en voormalig voorzitter van KVAN, waarschuwingen op de -in 2022 gepubliceerde- concepttekst afgegeven. Hun betogen kwamen er grofweg op neer dat de nieuwe wet het doel van modernisering, namelijk aanpassing aan het digitale tijdperk en sneller en beter openbaar maken van overheidsinformatie, geenszins bereikt. Deze waarschuwingen zijn niet meegenomen in het nu voorliggende conceptwetsvoorstel.

---

³ Bron: <https://www.nationaalarchief.nl/archiveren/kennisbank/waarom-archiveert-de-overheid-informatie>

Kernargumenten

De kernargumenten van KVAN tegen de concept Archiefwet 2021 zijn:

1. Verslechtering van de transparantie en openbaarheid van overheidsinformatie

In het voorstel wordt de mogelijkheid van "ontheffing van overbrenging" geboden. Dat stelt overheden ('zorgdragers') in de gelegenheid om zonder al te veel belemmeringen ervoor te kiezen om overheidsarchieven niet of nooit over te brengen naar een archiefinstelling. En dat betekent dat voor die archieven het openbaarheidsregime van de WOO gehandhaafd blijft, en niet het veel ruimhartigere openbaarheidsregime van de Archiefwet in werking treedt. Een achteruitgang van de informatiepositie van de burger. Daarnaast stelt de nieuwe Archiefwet voor om de huidige 3 beperkingsgronden (dringende redenen om de openbaarheid te beperken) te verruimen tot maar liefst 14 beperkingsgronden. Dit zijn slechts twee voorbeelden van hoe de openbaarheid van informatie eerder kan (en uit ervaring blijkt zál) worden beperkt dan verruimd. De samenleving is gebaat bij een zo maximaal mogelijke openbaarheid van overheidsinformatie. De afgelopen jaren is gebleken dat de overheid niet altijd even behulpzaam is bij het streven naar deze openbaarheid, zeker wanneer de belangen van informatieopenbaarheid tussen overheid en burger schuren.

2. Kwaliteitsvermindering van de archieven door het loslaten van de diploma-eis

Het is essentieel om goed opgeleide informatie- en archiefprofessionals te hebben. Daarom is het behouden van de diploma-eis voor archivariissen in de wet van groot belang. Het is opmerkelijk dat de Archiefwet 2021 de aanstelling van een archivaris verplicht stelt, maar de diploma-eis schrapt. Dan kan iedereen die voldoet aan de zeer ruim geformuleerde eisen zich 'archivaris' noemen en kunnen overheidsorganisaties elke medewerker, ongeacht hun achtergrond, benoemen in de functie van 'archivaris'. Het is onbegrijpelijk dat deskundigheidseisen voor specifieke functies in dit vakgebied worden losgelaten, vooral gezien de toenemende complexiteit van de overheidsinformatiehuishouding, het gebrekkige naleven van archiefnormen en het vertrouwen dat burgers en volksvertegenwoordigers moeten hebben in betrouwbare overheidsinformatie.

3. Gemist momentum om Archivering én Informatiebeheer als één proces in de wet op te tuigen

Overheidsinformatie wordt gecreëerd tijdens werkprocessen, moet duurzaam worden beheerd en toegankelijk gemaakt, en wordt ofwel na een x-periode vernietigd ofwel moet voor de eeuwigheid bewaard blijven. Dit is één geïntegreerd proces en behoeft één wettelijk kader. De Archiefwet 2021, die wat ons betreft dan ook beter 'Informatie- en Archiefwet' had geheten, voorziet hierin echter niet. Ook is geen poging gedaan om een goede afstemming te realiseren met de Algemene Informatiewet, die momenteel in voorbereiding is. Zo spreekt de Archiefwet 2021 van 'documenten' en de Algemene Informatiewet - terecht - van 'informatieobjecten'. Overigens zal de Algemene Informatiewet gaan fungeren als een (welkome) overkoepelende kaderwet, maar moet zeker niet worden beschouwd als alternatief voor een Informatie- en Archiefwet.

4. Toezicht en Handhaving op informatiebeheer bij de overheid schiet tekort

Er zijn momenteel feitelijk geen sancties voor slecht informatie- en archiefbeheer, terwijl slecht informatie- en archiefbeheer op alle overheidsniveaus aan de orde is. En in tegenstelling tot bijvoorbeeld de AVG, biedt de Archiefwet geen directe mogelijkheden voor handhaving. Dat is slechts zijdelings geregeld middels de Wet revitalisering generiek toezicht. Er is bovendien geen samenhangend kader voor het toezicht vanuit Archiefwet, Woo en AVG, én een mogelijkheid voor escalatie ontbreekt als bij archiefinspecties tekortkomingen worden geconstateerd. Conclusie: een versnipperd, ineffectief en zwak toezicht- en handavingsregime, één van de verklarende factoren waarom het informatie- en archiefbeheer bij de overheid niet op orde is. De Archiefwet 2021 zou deze lacune moeten dichten, maar doet dat niet.

5. Cultureel Erfgoed wordt niet beschermd

Het mogelijk maken van onderzoek en het behoud van cultureel erfgoed werd eerder in deze brief genoemd als twee van de vijf taakgebieden die door archivering mogelijk zou moeten worden gemaakt. Deze taakgebieden worden door de Archiefwet 2021 niet gefaciliteerd. Want net als de Archiefwet 1995 voorziet ook deze nieuwe wet niet in een verplichting om particuliere archieven te bewaren, bijvoorbeeld archieven van grote landelijke organisaties en bedrijven zoals KLM, de ANWB, het CIDI, Vluchtelingenwerk Nederland, et cetera. Dergelijke archieven zijn onderdeel van ons cultureel erfgoed en zijn onmisbaar voor het kunnen onderzoeken en reconstrueren van 'hoe het was en is geworden' in onze samenleving. Ook zijn (semi-publieke) organisaties die voor hun taken afhankelijk zijn van overheidsfinanciering in de regel niet of nauwelijks archiefwetplichtig. Het opnemen van deze archieven door archiefinstellingen blijft dus een vrijblijvende activiteit. Dit zorgt ervoor dat het borgen van een evenwichtig beeld van de maatschappij in de archiefcollectie van Nederland, ons 'Nationaal Geheugen', van willekeur afhankelijk is. Ook hier had de Archiefwet 2021 een lacune te dichten.

KVAN en archiefspecialisten willen snel in gesprek over de modernisering van de Archiefwet

Bovenstaande betekent niet dat KVAN pleit voor het behoud van de huidige Archiefwet 1995. Integendeel: het is noodzakelijk dat er een nieuwe Informatie- en Archiefwet komt, die bijdraagt aan het verbeteren van het niet op orde zijnde en slecht georganiseerde informatiebeheer bij de overheid, zoals ook staatssecretaris Van Huffelen in mei 2023 in de ontbijtsessie '1 jaar Woo' benoemde.

KVAN zou graag, zelfs al vóór de verkiezingen, in gesprek gaan met de fracties in de Tweede Kamer om zowel haar bezwaren als haar ideeën over een betere inrichting van deze wet toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Ellen van der Waerden
Voorzitter KVAN